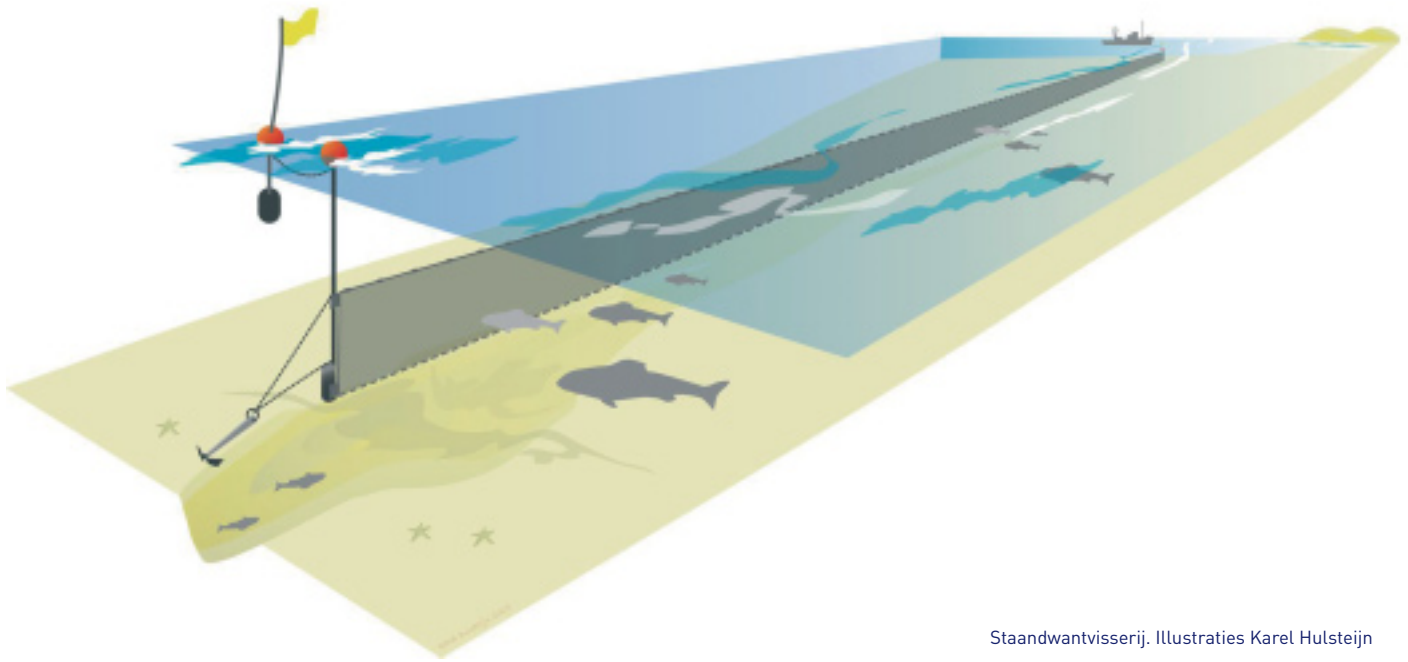

Staandwantvisserij. Illustraties Karel Hulsteijn

Pingers tegen bijvangst bruinvissen geen wondermiddel!

Bruinvissen verdrinken soms per ongeluk in vissersnetten. Regelmatig berichten de media dat dit probleem eenvoudig te verhelpen is door het gebruik van zogenaamde pingers. Pingers zijn kleine apparaatjes die door bruinvissen als onaangenaam ervaren tonen uitzenden en die aan de netten bevestigd kunnen worden. Onderzoek heeft uitgewezen dat de inzet van pingers het aantal bijvangsten kan verminderen. Desondanks kleven er problemen aan het gebruik van pingers betoogt Bram Couperus van Wageningen-IMARES.

Ingezonden door: Bram Couperus

In Nederland worden – net als in de overige Noordzeelanden – verschillende typen netten gebruikt. Buitenlandse gegevens laten zien dat bijvangsten met name in de zogenaamde staande netten plaatsvinden. Deze netten hebben mazen van dun nylondraad. Ze 'staan' op de bodem doordat ze onderaan verzwaard zijn met lood en op de bovenlijn drijvers hebben. Verreweg het meest gebruikte type staandwant in Nederland zijn netten waarmee op tong wordt gevestigd. Deze netten zijn ongeveer een meter hoog en hebben betrekkelijk kleine mazen. Doordat er geen of maar enkele drijvers op de bovenlijn zitten, staat dit type net vrij laag en gekruld op de bodem. In Denemarken – een land met veel staandwantvissers – vinden betrekkelijk weinig bijvangsten plaats in dit type netten (Vint-

her, 1999). Bijvangsten lijken vaker voor te komen in staandwantnetten met grotere mazen die gebruikt worden om kabeljauw, tarbot en griet te vangen. Het aantal bijgevangen bruinvissen in de Deense Noordzee werd in het afgelopen decennium geschat op ongeveer zesduizend per jaar (Vinther & Larsen, 2004). Die schatting was gebaseerd op bijvangsten die met name plaatsvonden in grofmazige netten.

In de boomkorvisserij komen waarschijnlijk nauwelijks bijvangsten voor. Aangenomen wordt dat ook andere vormen van trawlvisserij weinig bijvangsten van bruinvissen hebben, maar harde gegevens ontbreken vooralsnog. Wanneer men pingers zou willen introduceren in de Nederlandse visserij zijn de eerste vragen die opdoemen: in welke visserij, bij welke typen net

en in welk seizoen zouden vissers pingers moeten toepassen?

Een bijvangst is voor een individuele visser een zeldzame gebeurtenis. De schaarse gegevens waarover we beschikken, wijzen er op dat bijvangsten sterk geclusterd voorkomen. Dat betekent dat een visser maanden, jaren geen bruinvissen bijvangst en dan ineens een aantal. De kans is groot dat collega-vissers in de buurt op hetzelfde moment ook bijvangsten hebben. De individuele visser denkt op dat moment vermoedelijk dat het een incident is, terwijl er sprake is van een patroon. Het is goed denkbaar dat dit de perioden zijn waarop veel bruinvissen met kenmerken van bijvangst aanspoelen op het strand, zoals de verschillende (onderzoeks)instituten begin 2009 constateerden. In een si-

tuatie als deze zou het gebruik van pingers positief kunnen uitpakken. Voorwaarde is dan wel dat de vissers weten dat het geen incident betreft maar dat er een periode is aangebroken waarin de kans op bijvangsten verhoogd is.

De aanwezigheid van bruinvissen in de kustzone en het aantal strandingen varieert sterk (Camphuysen, 2004; Couperus *et al.*, 2009). Het is momenteel ook niet te voorspellen of zich in de komende maanden of jaren veel of weinig bijvangsten zullen voordoen.

In een situatie waarin bijvangsten zeldzaam en onvoorspelbaar zijn, is het van vissers veel gevraagd om standaard pingers op de netten te bevestigen. Te meer daar pingers een grote kostenpost vormen in deze kleinschalige visserij.

De meest gebruikte pingers hebben een niet te vervangen batterij, waardoor ze om het jaar vervangen moeten worden. Verder moeten pingers regelmatig vervangen of gerepareerd worden, omdat ze verloren of stuk gaan. Behalve dat dit een belasting voor het milieu kan vormen, kunnen niet werkende pingers het aantal bijvangsten zelfs verhogen. In de normale praktijk waarin geen bruinvissen worden bijgevangen, bestaat het gevaar dat de pingers niet optimaal worden onderhouden. In het 'Take reduction plan' in de Golf van Maine (VS) werd vastgesteld dat netten waarvan sommige pingers het niet doen, meer bijvangsten hebben dan netten zonder pingers (Palka, 2007). Dit komt waarschijnlijk doordat een niet werkend exemplaar in een reeks werkende pingers een veilige

doorgang voor een bruinvis suggereert. Indien pingers verplicht zouden worden gesteld, komt bovenop het onderhoud voor rekening van de visser, ook nog eens de noodzakelijke controle op de toepassing van de regels door de overheid.

Een andere vraag is of het verantwoord is om op grote schaal geluid te produceren dat heel onaangenaam is voor de dieren. Op plaatsen met veel staande netten zouden grote aaneengesloten gebieden onleefbaar kunnen worden. Als dit dan ook nog eens gebeurt op plaatsen waar veel bruinvissen voorkomen dan worden bruinvissen in feite verjaagd uit gebieden waar ze van nature voorkomen. Hoe verhoudt dit zich tot de zorgen die sommige onderzoekers hebben over geluidsvervuiling van de scheepvaart en (de aanleg) van windmolenparken?

Mogelijk wennen bruinvissen op den duur aan het geluid van pingers, net als aan scheepvaartgeluiden, hetgeen natuurlijk ook niet goed is. Er is weinig bekend over gewenning op langere termijn van bruinvissen aan pinger geluiden, maar er zijn tekenen dat bruinvissen inderdaad wennen aan het geluid (Cox *et al.*, 2001).

Moeten we de bijvangst van bruinvissen dan maar accepteren? Of zijn er andere manieren om ongewilde bijvangst te voorkomen? Allereerst is het nodig om meer kennis te vergaren over bruinvissen en bijvangsten daarvan in Nederlandse wateren. Er vindt slechts sporadisch onderzoek plaats naar de verspreiding en naar bijvangsten. Begin 2009 is er voor het eerst een onderzoek geweest waarbij op 48

dagen een onafhankelijk waarnemer aan boord was van enkele boten die met staandwant vissen (Couperus *et al.*, 2009). Hierbij werd één bijvangst van een bruinvis waargenomen.

Wanneer we willen blijven vissen, dan is een kleine mate van bijvangst onvermijdelijk. Vanuit dit oogpunt is het relevant hoe groot de bijvangst mag zijn zonder dat de populatie bedreigd wordt. Voor walvisachtigen geldt als leidraad dat er niet meer dan 1-1,7 procent van de populatie mag worden bijgevangen. De getallen waarover we beschikken, wijzen erop dat dit percentage in de Noordzee waarschijnlijk wordt overschreden.

Een goede bescherming begint met kennis. Enerzijds moet er onderzoek gedaan worden naar de grootte van de populatie en anderzijds moet worden gemeten hoeveel bruinvissen worden bijgevangen. Een belangrijke rol bij het terugdringen van bijvangsten is weggelegd voor de vissers, met name degenen die wel eens een bruinvis in het net hebben. Vissers zouden elke bruinvis die per ongeluk wordt bijgevangen, moeten aanlanden voor onderzoek met vermelding van datum, vangstpositie en gebruikt vistuig. Pas als we meer inzicht krijgen waar, wanneer en onder welke omstandigheden bijvangsten plaatsvinden, kunnen we op zoek naar innovaties en mogelijke maatregelen om bijvangsten te voorkomen.

Bram Couperus, Wageningen-IMARES,
bram.couperus@wur.nl

Verder lezen?

Camphuysen, C.J., 2004. The return of the harbour porpoise (*Phocoena phocoena*). *Lutra* 47: 135-144.

Couperus, A.S., G. Aarts, J. van Giels, D.D. Haan & O. van Keeken, 2009. Onderzoek naar bijvangst bruinvissen in de Nederlandse visserij.

Cox, T.M., A.J. Read, A. Solow & N. Tregenza, 2001. Will harbour porpoises (*Phocoena phocoena*) habituate to pingers? *Journal of Cetacean Research and Management* 3: 81-86.

Palka, D.L., 2007. Effect of Pingers on Harbor Porpoise and Seal Bycatch., Northeast Fisheries Science Center, Philadelphia.

Vinther, M., 1999. Bycatches of harbour porpoises (*Phocoena phocoena* L.) in Danish set-net fisheries. *Journal of Cetacean Research and Management* 1(2): 123-135.

Vinther, M. & F. Larsen, 2004. Updated estimates of harbour porpoise (*Phocoena phocoena*) bycatch in the Danish North Sea bottom-set gillnet fishery. *Journal of Cetacean Research and Management* 6(1): 19-24.

